

Feedbackrapport Nina Vandermeulen - Universiteit Antwerpen

In het voorjaar van 2016 schreef je vier teksten voor een wetenschappelijke onderzoek.¹ Via dit document krijg je daar persoonlijke feedback op. De feedback is anders dan je gewend bent:

- de feedback gaat over jouw *schrijfproces*: over hoe jij van een tekstdocument zonder ook maar één letter een document met een volledige tekst maakte;
- met de gegevens kun je inschatten of en in welke opzichten jouw schrijfproces effectief was.

Deze feedback zegt dus niet:

- wat de kwaliteit is van je uiteindelijke tekst (dit soort feedback krijg je later);
- of jouw *schrijfproces* "goed" is. Je kunt *zelf* schatten of en in welk opzicht jouw schrijfproces effectief was.

In dit rapport vind je:

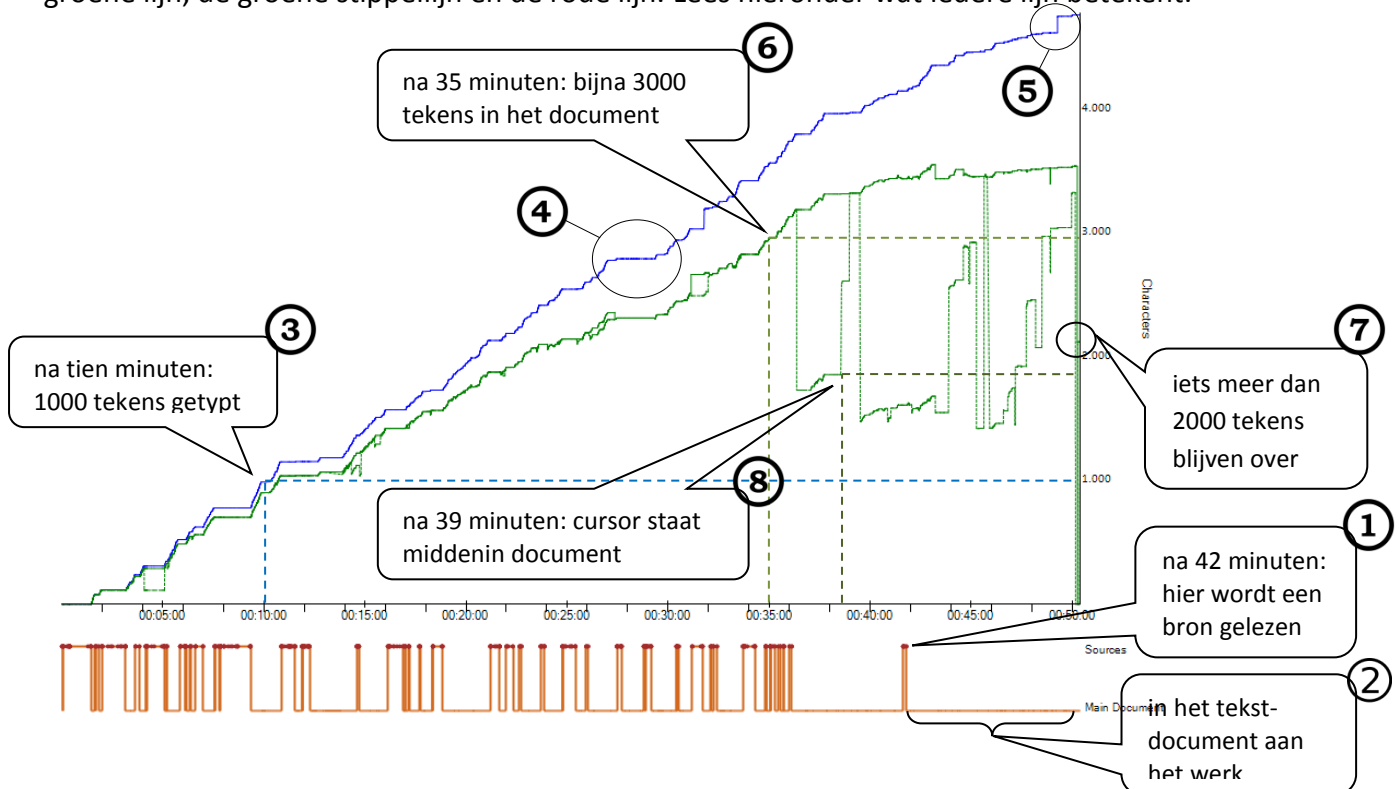
- een uitvergroot schrijfproces ter illustratie;
- jouw eigen schrijfprocessen in de bijlagen

Wat je kunt doen: vergelijk jouw eigen schrijfprocessen met het uitvergroete schrijfproces en het landelijk gemiddelde en beslis op welke punten je jouw schrijfproces kunt verbeteren.

¹ LIFT-project, www.liftwritingresearch.com

1. Een schrijfproces uitvergroot

Stel je voor dat iemand een tekst aan het typen is. Als je naar het scherm kijkt, dan zie je er soms tekst bijkomen, soms gebeurt er niets, en er kan zomaar tekst weggehaald worden. Oftewel: er gebeurt iets op je scherm (actie) of er gebeurt even niets (pauze). Dat proces kun je in beeld brengen. Kijk naar de grafiek hieronder. Op de X-as zie je de tijd, van links naar rechts en dus hoe lang het schrijfproces duurde: 50 minuten. Op de Y-as zie je hoeveel tekens (letters, komma's, punten, cijfers...) er getypt zijn op een bepaald moment in het schrijfproces (van nul tot meer dan 4000): de tekens stapelen zich van linksonder naar rechtsboven als het ware op. In de grafiek zie je vier soorten informatie: de blauwe lijn, de groene lijn, de groene stippellijn en de rode lijn. Lees hieronder wat iedere lijn betekent.

De rode lijn - Een schrijver kan maar één ding tegelijk: bronnen raadplegen of schrijven. De rode lijn geeft aan in welk scherm de schrijver actief is: in het scherm met de bronnen of in zijn eigen tekst. Er zijn twee dingen af te lezen aan de rode lijn. 1) waar is de schrijver bezig? En 2) hoe lang is de schrijver daar bezig? Kijk bijvoorbeeld bij ballon 1. Daar is de rode lijn heel eventjes hoog, dus daar is de schrijver heel eventjes een bron aan het lezen. In de eerste tien minuten van het schrijfproces zie je dat de schrijver vaker en langer bronnen aan het lezen is. Daar zie je vrij lange periodes waarin de schrijver een bron leest en dan kort in het tekstdocument schrijft. Tussen minuut 10 en 20 zie je periodes waarin de schrijver tamelijk lang aan het schrijven is (de rode lijn is lange tijd laag). Na 35 minuten raadpleegt de schrijver de bronnen vrijwel niet meer (ballon 2).

bronnen
lezen of
tekst
schrijven

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- bekijk waar jij bronnen aan het lezen was en waar je in het tekstdocument aan het werk was;
- markeer op de X-as waar je vrij lang bronnen aan het lezen was (rode lijn is lang hoog), met een ander kleurtje waar je vrij vaak switchte van tekst naar bron (rode lijn gaat snel achter elkaar van hoog naar laag), en met een derde kleur waar je vooral met de tekst aan het werk was (rode lijn is lang laag).

De blauwe lijn - De blauwe lijn geeft de totale productie aan tekens in de tekst weer. Je kunt zien hoeveel tekens er op een bepaald moment in het schrijfproces getypt zijn. Alle tekens tellen mee, dus ook spaties, want dat zijn ook tekens. Het maakt niet uit of dat wat getypt is in het document blijft, of dat het wordt verwijderd. Kijk naar ballon 3. Daar zie je dat er na tien minuten ongeveer 1000 tekens getypt zijn. Na vijftig minuten zijn er in totaal bijna 5000 tekens getypt. Onthoud: 3000 tekens is ongeveer één a4'tje.

- Kijk naar ballon 4: de blauwe lijn is horizontaal. Dat betekent dat er een poosje geen tekens getypt zijn: de tekstproductie staat stil.
- Kijk naar ballon 5: de blauwe lijn is verticaal. Dat betekent dat er op dat moment tekst in het document geplakt is. Dan komen er namelijk in één keer veel tekens bij.

alle
getypte
tekens

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- bekijk hoeveel tekens jij in totaal getypt hebt;
- markeer alle horizontale stukken van de blauwe lijn: de tekstproductie stond toen stil;
 - komt dit vaker voor aan het begin of aan het einde van je schrijfproces?
- markeer alle verticale stukken van de blauwe lijn: de tekstproductie was toen enorm; (waarschijnlijk is er een stuk tekst ingeplakt uit je eigen tekst of uit een bron).
 - komt dit vaker voor aan het begin of aan het einde van je schrijfproces?

De groene lijn - Aan de groene lijn kun je zien hoe lang de geschreven tekst op een bepaald tijdstip was. Het niveau geeft aan hoeveel tekens er op een bepaald moment in het tekstdocument aanwezig waren. Dit zijn dus alle getypte tekens minus alle tekens die zijn verwijderd. Kijk naar ballon 6. Na 35 minuten stonden er bijvoorbeeld bijna 3000 tekens in het tekstdocument. Kijk dan naar ballon 7. Als je heel goed kijkt, zie je dat er helemaal aan het eind van het proces, na vijftig minuten, nog maar iets meer dan 2000 tekens over zijn gebleven.

lengte
van de
tekst

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- bekijk hoeveel tekens er uiteindelijk in jouw tekst zijn overgebleven;
- omcirkel het punt waarop jouw tekst op zijn langst was. Na hoeveel minuten was dat?

De groene stippellijn - De groene stippellijn geeft aan waar de cursor stond op een bepaald moment in het tekstdocument. De groene stippellijn is alleen te begrijpen in combinatie met de groene lijn. Hierboven heb je geleerd dat de groene lijn de lengte van het document aangeeft.

- Je ziet dat de groene stippellijn tot en met 37 minuten vrijwel de hele tijd gelijk loopt met de groene lijn. Als de groene lijn en de groene stippellijn gelijk lopen, betekent dat dat alle tekens helemaal achteraan de tekst erbij werden getypt. De cursor loopt mee met de lengte van de tekst.
- Maar er zijn momenten dat een schrijver de tekstproductie verlaat. Op een zeker moment gaat hij terug naar een vorig gedeelte en gaat hij daar iets doen: tekst verplaatsen, toevoegen of verwijderen bijvoorbeeld. Dat zie je aan de cursorbeweging.
- Zo zie je dat de tekst na 39 minuten al meer dan 3000 tekens bevatte (groene lijn), maar dat de cursor op de plek van 1800 tekens stond (groene stippellijn, ballon 8). Alle tekens die in minuut 39 werden getypt, werden dus niet aan het eind van de

positie
van de
cursor

tekst toegevoegd, maar op de plek na de eerste 1800 tekens. Dat duurde echter maar heel kort, want direct na dit moment schiet de cursor weer naar het einde van de tekst en loopt de groene stippellijn weer eventjes gelijk met de groene lijn.

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- omcirkel waar de groene lijn en de groene stippellijn niet meer gelijk lopen;
- bekijk waar de groene stippellijn sprongen naar beneden maakt. Wat betekent dit?

Om ervoor te zorgen dat je de grafiek zo goed mogelijk begrijpt, wijzen we hieronder nog wat opvallende dingen aan.

Op het ingezoomde plaatje uit de grafiek rechts zie je twee belangrijke dingen:

- De rode lijn is voornamelijk laag: de schrijver heeft het tekstdocument open staan.
- De groene lijn is bijna helemaal horizontaal: er wordt dus geen tekst getypt.

De schrijver is dus niet de bronnen aan het lezen, maar ook geen tekst aan het typen.

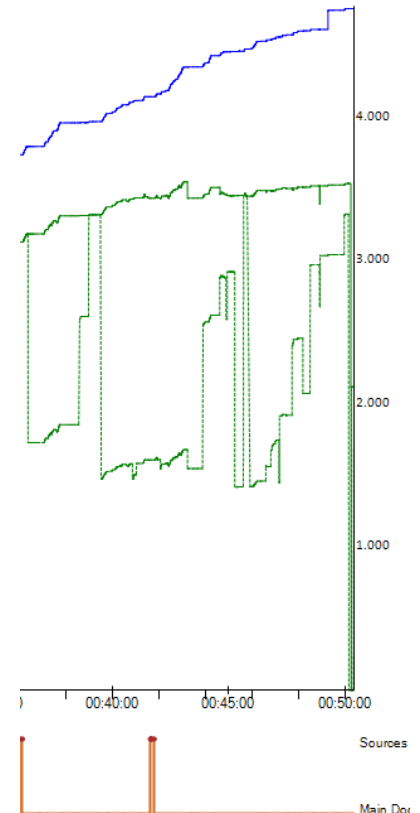
Welke verklaring kun je hiervoor aanvoeren? Wat zou de schrijver dan kunnen hebben gedaan in deze tijd?

- Bekijk of jij ook plekken in je grafiek hebt waar je wel in het tekstdocument aan het werk was, maar geen tekst typte.

Op het uitvergroete plaatje uit de grafiek rechts zie je vier belangrijke dingen:

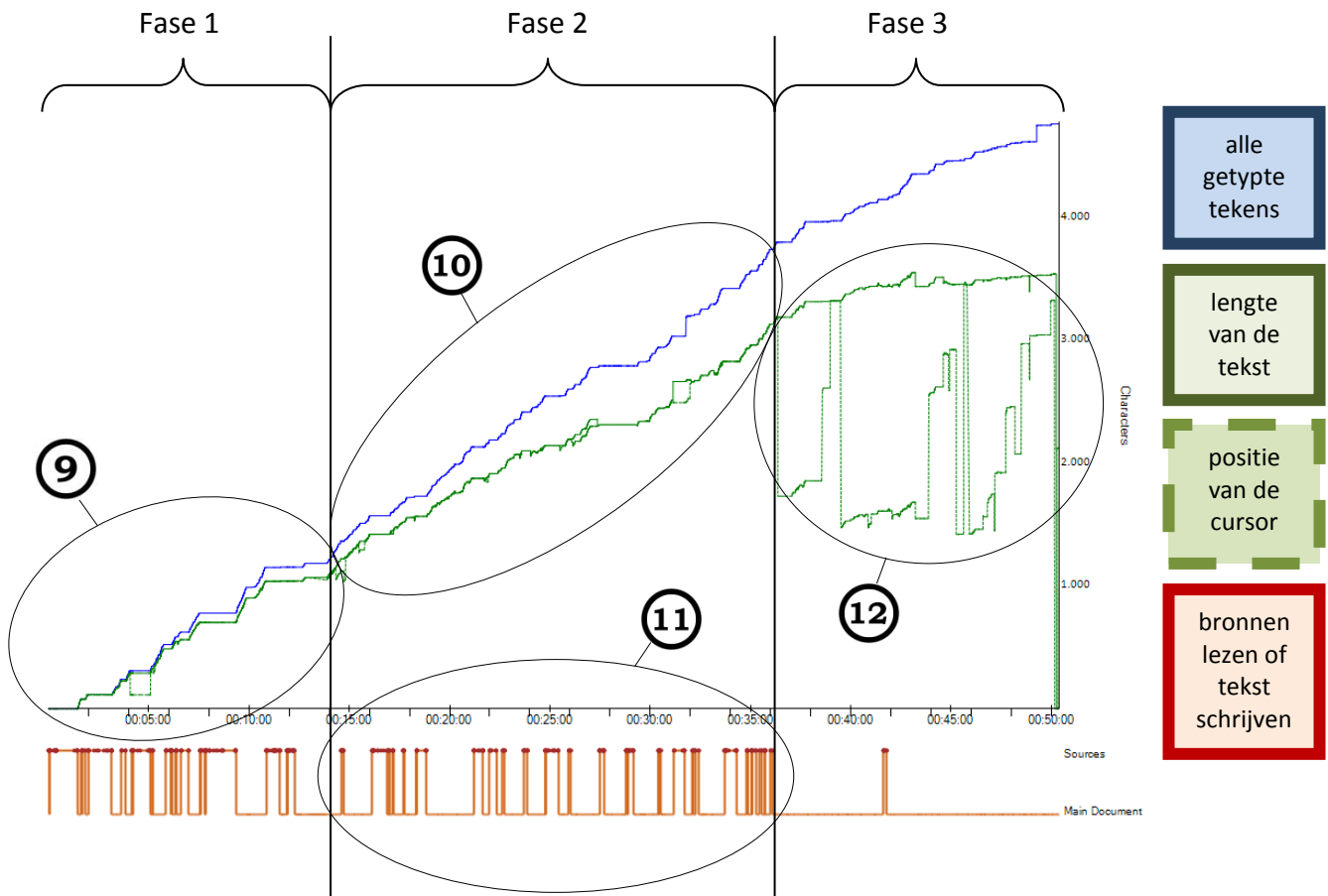
- De rode lijn is bijna alleen maar laag: de schrijver is bijna alleen maar in het tekstdocument aan het werk.
- De groene lijn blijft vrij horizontaal: de lengte van de tekst blijft dus ongeveer gelijk.
- De blauwe lijn stijgt: er worden dus tekens getypt.
- De groene stippellijn maakt sprongen naar beneden: de cursor staat dus grotendeels middenin het tekstdocument en niet achter het laatste teken in het document.

Beantwoord de volgende vragen:

- Hoe kan het dat de lengte van de tekst ongeveer gelijk blijft (groene lijn), terwijl er wel tekens worden getypt (blauwe lijn)? *Tip: bij de blauwe lijn tellen verwijderde tekens mee, maar bij de groene niet.*
- Wat zou de schrijver aan het doen kunnen zijn in deze fase van het schrijfproces?

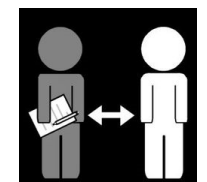
Het proces in de grafiek hierboven is het schrijfproces van een vergevorderde student aan de universiteit. In dit proces herken je drie fasen die bij vergevorderde studenten vaak aanwezig zijn. Hieronder leggen we uit welke fasen dat zijn.

Fase 1: voorbereiden (minuut 0-14) (ongeveer een kwart van de totale tijd)

Wat houdt de fase in?

- Lees eerst de opdrachtomschrijving en dan de bronnen.
 - Lees de bronnen volgens de "lees om te schrijven"-strategie. Die houdt in dat je uit iedere bron de kernboodschap haalt, en die per bron in een paar steekwoorden opschrijft.
- Denk na over wat de hoofdgedachte van jouw tekst wordt. De hoofdgedachte formuleer je door één van de volgende zinnen af te maken.
 - Bij een argumentatieve synthese: "na het lezen van de tekst, vindt de lezer dat [...]".
 - Bij een informatieve synthese: "na het lezen van de tekst weet de lezer dat [...]".
- Maak ten slotte een tekstopbouw waarin je je tekst verdeelt in alinea's. Per alinea beschrijf je in enkele steekwoorden wat je erin gaat vertellen.
 - Beslis waar je de kernboodschappen uit de bronnen in je tekst gaat verwerken. Let erop dat je de bronnen samenbrengt in een tekst met jouw overkoepelende thema, in jouw woorden, met jouw tekststructuur.

Je herkent de fase aan:

- Een blauwe lijn in de vorm van een trappetje (zie ballon 9).
 - Op een horizontaal stukje van deze lijn is er een bron gelezen (en dus niet getypt).
 - Daar waar de lijn schuin omhoog gaat, zijn er steekwoorden over de bron opgeschreven.
- Een rode lijn die voornamelijk hoog is (= bronnen lezen). De rode lijn is tussendoor ook soms laag, maar slechts voor korte stukjes (= aantekeningen, hoofdgedachte of een bouwplan typen).

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- zet een verticale streep op de plek waar je denkt dat fase 1 min of meer is afgelopen;
- bekijk of jouw blauwe lijn in fase 1 ook een trappetje maakt;
- bekijk of jij in fase 1 ook voornamelijk bronnen hebt gelezen en tussendoor aantekeningen hebt gemaakt;
- lees af wat jij anders hebt gedaan dan de schrijver van het uitvergroete proces.

Fase 2 - tekstproductie (minuut 14-37) (ongeveer de helft van de totale tijd)

Wat houdt de fase in?

- Schrijf een eerste ruwe versie van je tekst.
 - Schrijf de alinea's zoals ze in je tekstopbouw staan.
 - Verwerk de informatie uit de bronnen.
- **LET OP! Kijk in deze fase vaak terug naar wat je deed in fase 1:**
 - Gebruik je tekstopbouw om je te herinneren wat je wil gaan schrijven.
 - Gebruik je aantekeningen om te zoeken naar wat in welke bron staat.
 - Lees stukjes uit bronnen nogmaals om ze goed te snappen.

Je herkent de fase aan:

- Een geleidelijk stijgende groene en blauwe lijn. De lijnen kunnen wel wat uit elkaar lopen, maar niet teveel (zie ballon 10).
 - Als de lijnen niet teveel uit elkaar lopen, betekent dat dat je niet veel tekens verwijderd hebt. Het totale aantal getypte tekens (blauwe lijn) is dan ongeveer even groot als het aantal tekens dat nog in het tekstdocument staat (groene lijn).
- Een rode lijn die voornamelijk laag is (= er wordt geschreven), maar nog geregeld eventjes hoog is (= stukjes uit bronnen worden nog een keer gelezen). De rode lijn laat zien dat in deze stap voornamelijk wordt gewerkt in het tekstdocument (zie ballon 11).

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- zet een verticale streep op de plek waar je denkt dat fase 2 min of meer is afgelopen;
- bekijk of jouw blauwe en groene lijn in fase 2 ook geleidelijk stijgen en in welke mate de groene lijn de blauwe volgt;
- bekijk of jij in fase 2 ook voornamelijk in het tekstdocument aan het werk was, en in hoeverre je kort of langdurig switchte naar je bronnen.

Fase 3 – herlezen en herschrijven (minuut 37-50) (ongeveer een kwart van de totale tijd)

Wat houdt de fase in?

- Lees je geschreven tekst voor de eerste keer opnieuw, als je je laatste alinea hebt afgeschreven. Let op een logische volgorde van alinea's en de aansluiting tussen zinnen binnen alinea's. Pas je tekst waar nodig aan.
- Herlees je tekst voor de tweede keer. Concentreer je vooral op spel-, stijl- en grammaticafouten.

Je herkent de fase aan:

- Een groene stippellijn (= positie van de cursor) die niet meer gelijk loopt met de groene lijn (zie ballon 12). De groene stippellijn staat in deze stap ineens op allerlei plekken in het tekstdocument. Dat betekent dat de schrijver nu niet meer tekst toevoegt aan het einde van het document, maar aan het herlezen en herschrijven is op een andere plaats in het document.
- Een groene lijn (= lengte van de tekst) die tamelijk horizontaal is. Dat betekent dat de tekst niet meer langer wordt.
- Een rode lijn die alleen maar laag is. Dat betekent dat je niet meer teruggrijpt naar de bronnen in deze stap.

LET OP: je ziet dat in de laatste paar seconden van het schrijfproces de groene lijn ineens van 3500 tekens naar iets meer dan 2000 tekens gaat. Hier zijn alle aantekeningen over de bronnen, de hoofdgedachte en de tekstopbouw, die nog steeds in het document stonden (kortom: de zichtbare overblijfselen van fase 1), met één klik verwijderd.

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- bekijk waar jouw groene stippellijn niet langer meeloopt met de groene lijn;
- bekijk waar jouw groene lijn tamelijk horizontaal wordt;
- bekijk of jouw rode lijn inderdaad vooral laag is;
- bekijk of voor jouw proces ook geldt dat jij je aantekeningen, bouwplan en kernboodschappen in één keer hebt verwijderd aan het eind. Heb je ze überhaupt gemaakt?

Wat cijfers over het voorbeeldproces

De tekst van het voorbeeldproces heeft **338** woorden en **4** alinea's. In totaal zijn er in dit document **7380** tekens getypt, waarvan er **2210** over zijn gebleven in de definitieve tekst. Dat betekent dat **30.5%** van het totaal aantal getypte tekens is blijven staan en dus maar liefst **69.5%** van de tekens is verwijderd. Hieruit blijkt dat de schrijver veel tekens heeft getypt, die niet in de definitieve tekst zijn terecht gekomen. Dit zijn tekens in de aantekeningen, in het plan voor de tekstopbouw, typefouten en tekens (woorden, zinnen) die zijn weggehaald in de stappen 5 en 6.

In dit schrijfproces werkte de schrijver **73%** van de tijd in het tekstdocument. In de overige **26%** van de tijd bestudeerde de schrijver één van de bronnen.

Pak nu je eigen grafiek erbij en...

- lees eerst het tekstje met gegevens over je schrijfproces dat als beschrijving bij de grafiek staat;
- bekijk hoeveel procent van het totaal aantal getypte tekens jij hebt verwijderd;
- bekijk hoeveel procent van de tijd jij het tekstdocument open had staan.

Nu ga je nadenken over hoe effectief jouw schrijfproces was. Om dat te doen, doorloop je vijf stappen.

Stap 1. Beantwoord voor jezelf per schrijftaak de volgende vragen:

- Heb je voldoende tijd besteed aan het lezen van de bronnen?
 - Heb je aantekeningen gemaakt in het tekstdocument?
- Wijken de groene en de blauwe lijn niet te ver van elkaar af in fase 2, waarin je een eerste versie van je tekst aan het schrijven bent?
 - Kijk je in deze fase nog geregeld terug naar fase 1?
 - Kijk je bijvoorbeeld nog geregeld naar bronnen?
- Heb je voldoende tijd besteed aan het herlezen van je geschreven tekst?
 - Zie je dat de cursorpositie in de laatste fase van het proces niet gelijk loopt met de groene lijn?
- Wat vind je van het aantal minuten dat je aan iedere afzonderlijke fase in je proces hebt besteed?
- Wat vind je van het aantal tekens dat je in totaal hebt getypt in vergelijking met het aantal tekens dat uiteindelijk in je tekst is blijven staan?

Stap 2. Vergelijk jouw vier processen door de antwoorden op bovenstaande vragen met elkaar te vergelijken.

Kies nu of je jouw processen wil vergelijken met die van een klasgenoot (ga dan naar stap 3) of met het landelijk gemiddelde (ga dan naar stap 4).

Stap 3. Vergelijk jouw vier processen met die van een klasgenoot:

- Vertel aan de ander hoe jouw schrijfproces is verlopen.
- Luister naar de ander als hij/zij jou vertelt hoe zijn/haar schrijfproces eruit zag.
- Ga na of je het met hem/haar eens bent.
- Zoek samen naar overeenkomsten en verschillen tussen jullie processen.

Stap 4. Vergelijk jouw vier processen met het landelijk gemiddelde (het gemiddelde van alle deelnemende leerlingen) en met het voorbeeldproces:

- Omcirkel alle cijfers over jouw proces die sterk afwijken van het landelijk gemiddelde en van het uitvergroete proces.
- Geef verklaringen voor die afwijkingen.
- Kunnen deze afwijkingen erop duiden dat je een betere of een zwakkere tekst hebt geschreven dan het landelijk gemiddelde? Waarom?

Stap 5. Bedenk ten slotte voor jezelf wat je de volgende keer anders gaat doen in je schrijfproces.

- Wat kun je voortaan beter iets anders doen in fase 1?
- Wat kun je voortaan beter iets anders doen in fase 2?
- Wat kun je voortaan beter iets anders doen in fase 3?